

เศรษฐกิจพอเพียงตามกรอบนิยาม 5 ในพุทธปรัชญาเถรวาท

The Sufficiency Economy According to the Niyama 5 Framework in Theravada Buddhist Philosophy

เมธา หริมเทพาธิป

Metha Harimtepathip

สาขาวิชาปรัชญาและจริยศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Philosophy and Ethics Program,

Graduate School, Suan Sunandha Rajabhat University

E-mail: metha.ang@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received): 3 กันยายน 2567

วันที่แก้ไขบทความ (Revised): 13 ตุลาคม 2567

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted): 16 ตุลาคม 2567

บทคัดย่อ

บทความนี้ศึกษาเศรษฐกิจพอเพียงตามกรอบนิยาม 5 ในพุทธปรัชญาเถรวาท ผลจากการศึกษาพบว่า ผู้สนใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในประเทศไทยได้ศึกษาและพยายามทำความเข้าใจประการสำคัญ คือ การนิยามเพื่อนำไปปฏิบัติ ซึ่งพุทธปรัชญาเถรวาทได้แบ่งนิยาม 5 ได้แก่ อุดุนิยาม พินนิยาม จิตนิยาม กรรมนิยาม และธรรมนิยาม เพื่อให้ทำความเข้าใจสิ่งต่างๆ ทั้งนี้ แต่ละคนก็จะเข้าใจนิยามต่างกัน ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจึงมีการตีความผ่านนิยามเหล่านี้ การมองเศรษฐกิจพอเพียงผ่านกรอบของนิยามอย่างใดอย่างหนึ่งเท่านั้นจะเกิดทั้งข้อดีและข้อเสีย จึงควรมีการมองอย่างเป็นองค์รวมตามองค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับจากบทความวิชาการนี้ ได้แก่ “การมองปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้วยนิยาม 5 อย่างเป็นองค์รวม” เพื่อให้เกิดการมองปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้วยนิยาม 5 อย่างเป็นองค์รวมด้วยวิธีคิดเชิงระบบซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในทุกๆ ด้าน

คำสำคัญ: เศรษฐกิจพอเพียง, นิยาม 5, พุทธปรัชญาเถรวาท

Abstract

This article studies the Sufficiency Economy According to the Niyama 5 Framework in Theravada Buddhist Philosophy. The findings reveal that individuals interested in the philosophy of the Sufficiency Economy in Thailand have studied and attempted to understand it, particularly through its definitions for practical application. Theravada Buddhist philosophy divides the Five Niyamas into Utu Niyama, Bija Niyama, Citta Niyama, Kamma Niyama, and Dhamma Niyama, to help explain various phenomena. Each person may interpret these Niyamas differently, leading to diverse interpretations of the Sufficiency Economy philosophy. Viewing the Sufficiency Economy through the lens of only one Niyama has both advantages and disadvantages. Therefore, a holistic approach should be adopted, as introduced by

this academic article: “A Holistic View of the Sufficiency Economy Philosophy through the Five Niyamas.” This system-based approach to understanding the Five Niyamas holistically will contribute to the development of quality of life in all aspects.

Keywords: Sufficiency Economy, Niyama 5, Theravada Buddhist Philosophy.

บทนำ

ในยุคที่โลกเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคม การพัฒนาเศรษฐกิจที่ยั่งยืนและมีความสมดุลกลายเป็นสิ่งสำคัญที่ได้รับความสนใจอย่างกว้างขวาง แนวคิด “เศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งได้รับการพัฒนาและสนับสนุนจากหลักธรรมในพุทธศาสนา โดยเฉพาะในพุทธปรัชญาเถรวาท จึงมีความสำคัญในแง่ของการนำเสนอวิธีการพัฒนาที่มีความยั่งยืนและเหมาะสมกับบริบทของสังคมและธรรมชาติ

การศึกษาภายใต้กรอบ “นิยาม 5” (Niyama 5) ในพุทธปรัชญาเถรวาท (สมเกียรติ ไขยภูมิ และคณะ, 2561) ช่วยให้เราเข้าใจการเชื่อมโยงระหว่างเศรษฐกิจพอเพียงกับหลักการทางธรรมะได้อย่างลึกซึ้ง นิยาม แปลว่า กำหนดอันแน่นอน (ขุ.จ. (ไทย) 30/156/439) โดยนิยาม 5 ประกอบด้วย 1) อุตุนิยาม (Utu Niyama) คือ กฎธรรมชาติที่เกี่ยวกับปรากฏการณ์ฝ่ายวัตถุ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2555) กฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับความเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติและสภาพแวดล้อม เช่น อิทธิพลของสภาพอากาศและสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตและการจัดการทรัพยากร 2) พิชินิยาม (Bija Niyama) กฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการเติบโตและการพัฒนา ซึ่งเน้นการจัดการและการใช้ทรัพยากรอย่างมีสติและสอดคล้องกับธรรมชาติ (จิราพร ศรีบุญเรือง, 2562) 3) จิตินิยาม (Citta Niyama) กฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาจิตใจและการเติบโตทางจิตใจ (สามารถ สุขุประการ, 2559) การมองเศรษฐกิจพอเพียงในแง่นี้จะเน้นการสร้างความสุขและการพัฒนาตนเอง 4) กรรมนิยาม (Kamma Niyama) กฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำและผลลัพธ์ (ที.ม.อ. 17/37) การดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงในแง่นี้จะเน้นการปฏิบัติและผลลัพธ์ที่เกิดจากการกระทำ และ 5) ธรรมนิยาม (Dhamma Niyama) กฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับหลักการธรรมชาติดั้งเดิม การมองเศรษฐกิจพอเพียงผ่านธรรมนิยามจะพิจารณาถึงความสอดคล้องกับหลักธรรมและการสร้างความสมดุลในระบบธรรมชาติ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2559)

การศึกษาภายใต้กรอบนิยาม 5 นี้จะช่วยให้เราเข้าใจเศรษฐกิจพอเพียงในมิติที่หลากหลาย และสามารถประยุกต์ใช้หลักการเหล่านี้ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมให้มีความยั่งยืนและเป็นธรรมได้มากยิ่งขึ้น การนำเสนอแนวคิดนี้เป็นการเชื่อมโยงทฤษฎีกับการปฏิบัติในชีวิตจริง เพื่อสร้างฐานการพัฒนาที่มั่นคงและยั่งยืนตามหลักธรรมในพุทธปรัชญาเถรวาท

การมองเศรษฐกิจพอเพียงผ่านมุมมองของอุตุนิยาม (Utu Niyama)

อุตุนิยาม หมายถึง กฎเกณฑ์ที่เปลี่ยนแปลงไปตามเงื่อนไขของธรรมชาติ (อง.ตัก. 20/576/368) หรือเป็นกฎที่เกี่ยวกับความร้อน เพราะทุกครั้งที่เกิดรูปจะเกิดความร้อนหรือพลังงานความร้อน (บุษบา เมธางกูร, 2548) การมองเศรษฐกิจพอเพียงผ่านมุมมองของอุตุนิยาม สามารถเน้นที่การจัดการและจัดการทรัพยากรอย่างเป็นระบบและสอดคล้องกับกฎธรรมชาติ ซึ่งมีความแน่นอนและคำนวณได้ตามหลักคณิตศาสตร์ เหมือนกับที่ปรากฏในทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรมหาภูมิพล-

อดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ที่แนะนำให้แบ่งพื้นที่ทางการเกษตรออกเป็น 4 ส่วนตามสูตร 3 : 3 : 3 : 1 ได้แก่

ส่วนที่ 1 คือ พื้นที่นา 30% เพื่อการเพาะปลูกข้าวให้เพียงพอสำหรับการบริโภคในครัวเรือน ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการพึ่งพาตนเองและลดการพึ่งพาตลาดภายนอก

ส่วนที่ 2 พื้นที่แหล่งน้ำ 30% สำหรับการเก็บกักน้ำไว้ใช้ในการเพาะปลูกตลอดปี ลดความเสี่ยงจากภัยแล้งและน้ำท่วมที่อาจเกิดขึ้น ซึ่งสัมพันธ์กับการสร้างความยั่งยืนทางน้ำและการรักษาความสมดุลในระบบนิเวศ

ส่วนที่ 3 พื้นที่ปลูกพืชผักสวนครัวและต้นไม้ 30% เพื่อการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ที่สามารถเป็นอาหารเสริมและรายได้เสริม เป็นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ส่วนที่ 4 พื้นที่ปลูกบ้าน 10% สำหรับอยู่อาศัยและดำรงชีวิตอย่างมีความสุขและปลอดภัย

การแบ่งพื้นที่นี้สะท้อนถึงความเข้าใจในกฎธรรมชาติที่แน่นอน ซึ่งสามารถคำนวณและวางแผนได้ตามหลักอุตุนิยาม เช่น การจัดการน้ำอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อลดผลกระทบจากสภาพอากาศที่เปลี่ยนแปลง การใช้พื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดอย่างเป็นระบบ โดยทั้งหมดนี้จะต้องสอดคล้องกับกฎทางธรรมชาติที่สามารถทำนายและจัดการได้ เช่นเดียวกับวิธีการเก็บน้ำเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติ เป็นต้น

ดังนั้น อุตุนิยามในบริบทของเศรษฐกิจพอเพียง จึงเป็นการจัดการทรัพยากรและพื้นที่อย่างเป็นระบบโดยคำนึงถึงความแน่นอนของกฎธรรมชาติ เพื่อสร้างความมั่นคงและยั่งยืนในการดำเนินชีวิต

เมื่อสรุปลักษณะสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียงในมุมมองอุตุนิยาม จึงได้แก่

1) การปรับตัวให้เข้ากับธรรมชาติ กล่าวคือเศรษฐกิจพอเพียงเน้นการใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสม และคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ตัวอย่างเช่น การปลูกพืชที่เหมาะสมกับฤดูกาลหรือการเก็บกักน้ำฝนในฤดูฝนเพื่อใช้ในฤดูแล้ง ซึ่งสะท้อนถึงการวางแผนตามกฎธรรมชาติที่แน่นอนและคาดการณ์ได้ เป็นต้น

2) การจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือการแบ่งพื้นที่เกษตรกรรมตามสูตร 3 : 3 : 3 : 1 ของทฤษฎีใหม่ สะท้อนถึงการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีเหตุผลและสามารถคำนวณได้ตามหลักอุตุนิยาม เช่น การจัดสรรน้ำและพื้นที่เพาะปลูกให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและสภาพภูมิอากาศ เป็นต้น

3) การสร้างความมั่นคงต่อภัยธรรมชาติ กล่าวคือในแง่ของการเตรียมความพร้อมรับมือกับสภาพอากาศที่เปลี่ยนแปลง เศรษฐกิจพอเพียงเน้นการสร้างภูมิคุ้มกันโดยการจัดการทรัพยากรอย่างรอบคอบ เช่น การเก็บน้ำหรือการปลูกพืชหลากหลายชนิด เพื่อให้สามารถปรับตัวได้ในทุกสภาวะ เป็นต้น

4) การพึ่งพาตนเองอย่างสมดุล กล่าวคือการลดการพึ่งพาปัจจัยภายนอกและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่น สอดคล้องกับแนวคิดของอุตุนิยามที่มุ่งเน้นการปรับตัวตามสภาพแวดล้อมและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

อย่างไรก็ตาม การมองเศรษฐกิจพอเพียงผ่านกรอบของอุตุนิยามเท่านั้นอาจมีข้อดีและข้อเสีย ดังนี้

ตารางที่ 1 ข้อดีและข้อเสียของการมองเศรษฐกิจพอเพียงผ่านกรอบของอุตุนิยามเท่านั้น

ข้อดีและข้อเสียของการมองเศรษฐกิจพอเพียงผ่านกรอบของอุตุนิยามเท่านั้น	
ข้อดี	ข้อเสีย
1) ความแน่นอนและความเป็นระบบ การมองเศรษฐกิจพอเพียงผ่านอุตุนิยามช่วยให้สามารถวางแผนและจัดการทรัพยากรได้อย่างเป็นระบบ	1) ขาดมิติทางจิตใจและสังคม: การมองเศรษฐกิจพอเพียงผ่านอุตุนิยามอย่างเดียวอาจเน้นเฉพาะความแน่นอนทางกายภาพและกฎ

ข้อดีและข้อเสียของการมองเศรษฐกิจพอเพียงผ่านกรอบของอูตุนิยามเท่านั้น	
ข้อดี	ข้อเสีย
เนื่องจากกฎธรรมชาติที่อูตุนิยามควบคุมมักจะมี ความแน่นอนและสามารถคาดการณ์ได้ ทำให้การ ตัดสินใจในด้านเศรษฐกิจมีความมั่นคง 2) การพึ่งพาทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การจัดการทรัพยากรตามกฎอูตุนิยาม เช่น การ เก็บน้ำฝน การปลูกพืชตามฤดูกาล และการใช้ พื้นที่อย่างเหมาะสม ช่วยลดการสูญเสียและเพิ่ม ประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากร ทำให้เกิดความ ยั่งยืนในระยะยาว 3) การรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม การคำนึงถึงสภาพภูมิอากาศและกฎธรรมชาติใน อูตุนิยามช่วยเตรียมพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลง ของสภาพแวดล้อม เช่น ภัยแล้งหรือฝนตกหนัก ซึ่งเป็นสิ่งที่สามารถคาดการณ์และวางแผนได้ ล่วงหน้า	ธรรมชาติ แต่ขาดการพิจารณาด้านจิตใจ สังคม และคุณธรรม ซึ่งเป็นแกนสำคัญของเศรษฐกิจ พอเพียง เช่น ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกัน 2) ไม่ครอบคลุมการเปลี่ยนแปลงที่ไม่แน่นอน: แม้อูตุนิยามจะช่วยในด้านความแน่นอน แต่บาง สถานการณ์ เช่น การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมือง หรือสังคม อาจไม่สามารถคาดการณ์ได้ ตามกฎธรรมชาติ การพึ่งพาอูตุนิยามเพียงอย่างเดียว อาจทำให้ขาดความยืดหยุ่นในการรับมือกับปัจจัย ที่เปลี่ยนแปลงเหล่านี้ 3) ขาดความยืดหยุ่นในการตัดสินใจ: เนื่องจาก อูตุนิยามเป็นกฎธรรมชาติที่มีความแน่นอน การมองเศรษฐกิจพอเพียงด้วยกรอบนี้เท่านั้น อาจทำให้เกิดความตายตัวในวิธีการและแนวทาง การดำเนินงาน ซึ่งอาจไม่เหมาะสมในสถานการณ์ ที่ต้องการความยืดหยุ่นหรือการปรับตัวตามสภาพ แวดล้อมที่ไม่แน่นอน

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การมองเศรษฐกิจพอเพียงผ่านอูตุนิยามเท่านั้นมีข้อดีในแง่ของความ แน่นนอนและการจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ แต่ก็มีข้อจำกัดในด้านมิติทางจิตใจและสังคม รวมถึงความยืดหยุ่นในการปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงที่ไม่แน่นอน

การมองเศรษฐกิจพอเพียงผ่านมุมมองของพีชนิยาม (Bija Niyama)

พีชจะเป็นสิ่งที่มีชีวิตที่ไม่มีใจครอง (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2559) การมอง เศรษฐกิจพอเพียงผ่านมุมมองของพีชนิยาม อธิบายได้ว่าเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เป็นไปตามลำดับขั้น เริ่มจากวงเล็กที่สุด เช่น การพัฒนาตนเอง แล้วขยายไปสู่ครอบครัว ชุมชน สังคม ประเทศชาติและ ในที่สุดไปสู่นานาชาติ การพิจารณาในลักษณะนี้คล้ายกับการเจริญเติบโตของพืชที่เริ่มจากเมล็ดเล็กๆ แล้วพัฒนาไปสู่ต้นไม้ใหญ่ที่สามารถให้ร่มเงาและผลประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อมรอบข้างได้

ในบริบทของการการเติบโตและพัฒนาคุณภาพชีวิตตามลำดับขั้น สามารถอธิบายได้ว่า

1) การพัฒนาในระดับตนเอง กล่าวคือเริ่มจากการสร้างความเข้าใจและปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจ พอเพียงในชีวิตประจำวัน ซึ่งเหมือนกับการปลูกเมล็ดพันธุ์ที่ดี ต้องการความเอาใจใส่และความอดทน ในช่วงแรกเพื่อให้เติบโตอย่างแข็งแรง

2) การพัฒนาในระดับครอบครัว กล่าวคือเมื่อแต่ละบุคคลในครอบครัวมีความมั่นคงใน หลักการเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาคุณภาพชีวิตของครอบครัวก็จะเกิดขึ้น คล้ายกับต้นไม้ที่เติบโต และเริ่มให้ผลผลิตแก่คนในครอบครัว

3) การพัฒนาในระดับชุมชน กล่าวคือเมื่อครอบครัวต่างๆ ในชุมชนยึดมั่นในหลักเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาจะขยายออกไปสู่ระดับชุมชน ซึ่งจะสร้างความเข้มแข็งและการพึ่งพาตนเองในระดับชุมชน เช่นเดียวกับกลุ่มต้นไม้ที่รวมตัวกันเป็นป่าที่อุดมสมบูรณ์

4) การพัฒนาในระดับสังคมและประเทศชาติ กล่าวคือเมื่อชุมชนต่างๆ สร้างความเข้มแข็งและสมดุล สังคมและประเทศชาติก็จะมี ความเจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืน ซึ่งคล้ายกับป่าที่สามารถรักษาระบบนิเวศและสร้างผลประโยชน์อย่างยั่งยืนแก่สิ่งแวดล้อมโดยรอบ

5) การพัฒนาในระดับนานาชาติ กล่าวคือเมื่อการพัฒนาในระดับสังคมและประเทศชาติเป็นไปอย่างสมดุลแล้ว เมื่อแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงถูกนำไปประยุกต์ใช้ในระดับนานาชาติจะเกิดความร่วมมือและความเข้าใจในระดับโลก คล้ายกับระบบนิเวศที่มีความสมดุลและสนับสนุนการเติบโตของพืชในทุกกระดบ

การพิจารณาเศรษฐกิจพอเพียงในลักษณะนี้ช่วยให้เห็นภาพการพัฒนาที่เป็นไปตามธรรมชาติ มีความสมดุลและยั่งยืน ทั้งในระดับตนเองไปจนถึงระดับสากล

ส่วนลักษณะสำคัญของการมองเศรษฐกิจพอเพียงผ่านมุมมองของพีชนิยามมีดังนี้

1) การเติบโตอย่างมีลำดับขั้น (Sequential Development) การพัฒนาเริ่มจากหน่วยเล็กที่สุด เช่น ตนเอง แล้วค่อยๆ ขยายไปสู่ครอบครัว ชุมชน สังคม ประเทศชาติ และนานาชาติ เหมือนกับพืชที่เจริญเติบโตจากเมล็ดเล็กๆ ไปสู่ต้นไม้ที่สมบูรณ์

2) ความสมดุลและความพอประมาณ (Balance and Moderation) การเจริญเติบโตที่ดีต้องมีความสมดุลระหว่างปัจจัยต่างๆ เช่นเดียวกับการพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงที่เน้นความพอประมาณในการใช้ทรัพยากร เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

3) การปรับตัวตามสภาพแวดล้อม (Adaptation to Environment) พืชต้องปรับตัวตามสภาพแวดล้อมเพื่อความอยู่รอดและเจริญเติบโต เศรษฐกิจพอเพียงก็เน้นการปรับตัวต่อสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลง เพื่อความมั่นคงในระยะยาว

4) การพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Growth) พืชที่เติบโตตามธรรมชาติจะแข็งแรงและสามารถให้ผลผลิตที่มีคุณภาพ เศรษฐกิจพอเพียงก็เช่นกัน เน้นการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่ไม่ทำลายสมดุลของธรรมชาติหรือทรัพยากร

5) การพึ่งพาตนเอง (Self-reliance) พืชเจริญเติบโตโดยอาศัยปัจจัยธรรมชาติและการดูแลของตนเองเป็นหลัก เช่นเดียวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงที่เน้นการพึ่งพาตนเองก่อนที่จะพึ่งพาผู้อื่น

6) การส่งต่อประโยชน์แก่ผู้อื่น (Sharing Benefits) เมื่อพืชเจริญเติบโตเต็มที่ก็จะให้ผลผลิตและร่วมแบ่งปันสิ่งมีชีวิตอื่นๆ ในทำนองเดียวกัน เศรษฐกิจพอเพียงก็ส่งเสริมให้บุคคลและชุมชนที่มั่นคงมีการแบ่งปันและช่วยเหลือผู้อื่น

การมองเศรษฐกิจพอเพียงผ่านมุมมองของพีชนิยามจึงเป็นการพัฒนาที่สอดคล้องกับธรรมชาติ มีการปรับตัวและเติบโตอย่างมีลำดับขั้น ซึ่งนำไปสู่ความยั่งยืนและความเป็นอยู่ที่ดีในทุกกระดบ

อย่างไรก็ตาม การมองเศรษฐกิจพอเพียงผ่านกรอบของพีชนิยามเท่านั้น อาจมีข้อดีและข้อเสียดังนี้

ตารางที่ 2 ข้อดีและข้อเสียของการมองเศรษฐกิจพอเพียงผ่านกรอบของพีชนิยามเท่านั้น

ข้อดีและข้อเสียของการมองเศรษฐกิจพอเพียงผ่านกรอบของพีชนิยามเท่านั้น	
ข้อดี	ข้อเสีย
1) เข้าใจง่ายและสอดคล้องกับธรรมชาติ การเปรียบเทียบกับ การเจริญเติบโตของพืชทำให้	1) จำกัดมุมมอง การมองผ่านกรอบพีชนิยามเพียงอย่างเดียวอาจทำให้ละเลยมิติอื่นๆ ของ

ข้อดีและข้อเสียของการมองเศรษฐกิจพอเพียงผ่านกรอบของพีชนิยามเท่านั้น	
ข้อดี	ข้อเสีย
แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงดูเป็นธรรมชาติและเข้าใจง่าย โดยอธิบายถึงการพัฒนาที่ค่อยเป็นค่อยไปและสอดคล้องกับธรรมชาติของการเติบโต 2) เน้นการพัฒนาที่ยั่งยืน การเติบโตตามลำดับขั้นและมีความสมดุลตามกรอบพีชนิยามช่วยให้การพัฒนาคุณภาพชีวิตในระยะยาวมีความยั่งยืนและไม่เร่งรีบเกินไป 3) เน้นการปรับตัวและความพอประมาณ กรอบพีชนิยามช่วยเสริมความสำคัญของการปรับตัวตามสภาพแวดล้อมและการรักษาสมดุล ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียง	เศรษฐกิจพอเพียง เช่น มิติทางสังคม วัฒนธรรม การเมือง หรือเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการพัฒนาอย่างครอบคลุม 2) เน้นการเติบโตแบบค่อยเป็นค่อยไป แม้ว่าจะเน้นความยั่งยืน แต่การยึดติดกับกรอบพีชนิยามอาจทำให้การพัฒนาเป็นไปอย่างช้าเกินไปในบางสถานการณ์ ซึ่งอาจไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในสังคมหรือเศรษฐกิจ 3) ละเลยความซับซ้อนของปัจจัยภายนอก พีชนิยามเน้นที่การปรับตัวตามสภาพแวดล้อม แต่บางครั้งสภาพแวดล้อมที่ซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เช่น วิถีเศรษฐกิจโลก หรือการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี อาจต้องการแนวคิดที่กว้างกว่าและยืดหยุ่นมากกว่าที่กรอบพีชนิยามเสนอ

การใช้กรอบพีชนิยามในการพิจารณาเศรษฐกิจพอเพียงมีข้อดีในแง่ของการทำให้เข้าใจง่าย และเน้นความยั่งยืน แต่ก็มีข้อเสียในเรื่องของการจำกัดมุมมองและการไม่สามารถตอบสนองต่อสถานการณ์ที่ซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้อย่างเพียงพอ

การมองเศรษฐกิจพอเพียงผ่านมุมมองของจิตนิยาม (Citta Niyama)

จิต (จิตต์) แปลว่า สภาวะดำริ (พระคันธसारากวีวงศ์, 2552) เพราะธรรมชาติโดยองค์ธรรมชาตินั้น ชื่อว่า “จิต” (วรรณสิทธิ ไวทยะเสวี, 2558) การมองเศรษฐกิจพอเพียงผ่านมุมมองของจิตนิยามที่เน้นการพัฒนาจิตใจและการเติบโตจากภายใน อาจนำไปสู่การตีความที่แตกต่างกันในหมู่ผู้ที่มีทัศนะอย่างสุดโต่ง ซึ่งอาจเชื่อว่าเศรษฐกิจพอเพียงสนับสนุนให้หลีกเลี่ยงจากสังคมเมือง ไปใช้ชีวิตอย่างสันโดษท่ามกลางธรรมชาติและความสงบ ทั้งความเจริญในสังคมไป

อย่างไรก็ตาม การตีความเช่นนี้เป็นเพียงหนึ่งในหลายแง่มุมที่สามารถมองได้ การพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงผ่านมุมมองของจิตนิยามอาจเน้นการสร้างความสะดวกและความมั่นคงทางจิตใจ แต่ไม่ได้หมายความว่าต้องหลีกเลี่ยงจากสังคมเมืองเสมอไป ผู้ที่เข้าใจเศรษฐกิจพอเพียงอย่างรอบด้านจะมองเห็นความสำคัญของการรักษาสมดุลระหว่างชีวิตภายในและภายนอก โดยไม่จำเป็นต้องละทิ้งความเจริญทางสังคมหรือเทคโนโลยี แต่เป็นการนำความสะดวกและสติปัญญาไปใช้ในการดำเนินชีวิตในทุกบริบท

อย่างไรก็ตาม การมองเศรษฐกิจพอเพียงผ่านกรอบของจิตนิยามเท่านั้น อาจมีข้อดีและข้อเสียดังนี้

ตารางที่ 3 ข้อดีและข้อเสียของการมองเศรษฐกิจพอเพียงผ่านกรอบของจิตนิยามเท่านั้น

ข้อดีและข้อเสียของการมองเศรษฐกิจพอเพียงผ่านกรอบของจิตนิยามเท่านั้น	
ข้อดี	ข้อเสีย
1) การเติบโตจากภายใน (Inner Growth) การมองผ่านจิตนิยามเน้นการพัฒนาจิตใจและความคิด ซึ่งเป็นการเสริมสร้างความมั่นคงภายใน ช่วยให้บุคคลมีความสุขและความสงบในชีวิต โดยไม่พึ่งพาปัจจัยภายนอกมากนัก 2) การเสริมสร้างสติปัญญา (Enhancement of Mindfulness and Wisdom) การพัฒนาจิตใจตามกรอบจิตนิยามช่วยให้เกิดสติปัญญาและการตัดสินใจที่ดีขึ้น ส่งผลให้สามารถดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างมีประสิทธิภาพ 3) การสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจ (Mental Resilience) การฝึกฝนจิตใจทำให้บุคคลมีภูมิคุ้มกันต่อความผันผวนและความทุกข์ ช่วยให้สามารถรับมือกับวิกฤติต่างๆ ได้อย่างมีสติ	1) การละเลยปัจจัยภายนอก (Neglect of External Factors) การมองเศรษฐกิจพอเพียงผ่านกรอบจิตนิยามเพียงอย่างเดียวอาจทำให้ละเลยปัจจัยภายนอก เช่น เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง 2) การตีความที่นำไปสู่ความสันโดษ (Isolationist Interpretation) การเน้นพัฒนาจิตใจอาจถูกตีความในทางสุดโต่งว่าเป็นการหลีกเลี่ยงจากสังคมเมืองและชีวิตร่วมกับผู้อื่น ซึ่งอาจทำให้สูญเสียโอกาสในการพัฒนาร่วมกับสังคมและเทคโนโลยี 3) ไม่ครอบคลุมมิติอื่นๆ ของชีวิต (Limited Scope) การพัฒนาเฉพาะจิตใจโดยไม่ให้ความสำคัญกับมิติอื่นๆ อาจทำให้การดำเนินชีวิตไม่สมดุลและขาดการเติบโตในด้านอื่นๆ เช่น การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

สรุปได้ว่า การมองเศรษฐกิจพอเพียงผ่านกรอบจิตนิยามมีข้อดีในการเสริมสร้างความแข็งแกร่งทางจิตใจและการเติบโตจากภายใน แต่ก็มีข้อเสียในการละเลยปัจจัยภายนอกและความจำเป็นในการดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมที่ซับซ้อน

การมองเศรษฐกิจพอเพียงผ่านมุมมองของกรรมนิยาม (Kamma Niyama)

การมองเศรษฐกิจพอเพียงผ่านมุมมองของกรรมนิยาม เป็นการพิจารณาในแง่ของปฏิบัติหน้าที่ที่เน้นการกระทำและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ผู้ที่มีทัศนคติเช่นนี้มักจะตีความเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องของการลงมือทำจริง เช่น การปลูกพืชผักสวนครัว การทำการเกษตรเพื่อเลี้ยงตนเอง และการพึ่งพาตนเองในด้านการใช้ชีวิตประจำวัน โดยไม่เน้นที่ความคิดเชิงนามธรรมหรือปรัชญาแบบเหตุผลนิยม แต่เน้นที่การปฏิบัติให้เห็นผลลัพธ์ที่ชัดเจน

สำหรับผู้ที่มีกรอบนี้ เศรษฐกิจพอเพียงจะถูกตีความว่าเป็นการดำเนินชีวิตที่มุ่งเน้นการกระทำจริงที่สามารถวัดผลได้และเห็นผลลัพธ์ในรูปแบบธรรม เช่น การผลิตอาหารเอง การลดรายจ่าย การสร้างความมั่นคงในครัวเรือนจากการเพาะปลูกหรือการทำเกษตรแบบพอเพียง

การมองเศรษฐกิจพอเพียงผ่านกรอบของกรรมนิยาม (Kamma Niyama) ซึ่งมุ่งเน้นการกระทำและผลลัพธ์ที่เกิดจากการปฏิบัติ สามารถมีข้อดีและข้อเสีย ดังนี้

ตารางที่ 4 ข้อดีและข้อเสียของการมองเศรษฐกิจพอเพียงผ่านกรอบของกรรมนิยามเท่านั้น

ข้อดีและข้อเสียของการมองเศรษฐกิจพอเพียงผ่านกรอบของจิตนิยามเท่านั้น	
ข้อดี	ข้อเสีย
1) การนำไปปฏิบัติได้จริง การมองเศรษฐกิจพอเพียงผ่านกรรมนิยามเน้นที่การกระทำจริง ซึ่งสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเป็นรูปธรรม เช่น การปลูกพืชผัก การทำเกษตร หรือการพึ่งพาตนเอง ทำให้สามารถเห็นผลลัพธ์ได้ชัดเจน 2) การสร้างความมั่นคง การเน้นการกระทำช่วยให้เกิดความมั่นคงในครัวเรือนและชุมชน เช่น การผลิตอาหารเอง การสร้างทรัพยากร และการลดการพึ่งพาสิ่งของจากภายนอก 3) การเรียนรู้จากผลลัพธ์ การประเมินผลผลิตจากการปฏิบัติจริงช่วยให้สามารถปรับปรุงวิธีการและกลยุทธ์ได้ตามผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งช่วยในการพัฒนาตนเองและการปรับปรุงกระบวนการ 4) ความยั่งยืน การมองเศรษฐกิจพอเพียงในแง่ของการกระทำสามารถช่วยส่งเสริมการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน โดยลดการสิ้นเปลืองและเพิ่มความสามารถในการพึ่งพาตนเอง	1) การมองข้ามปัจจัยที่ไม่เป็นรูปธรรม การมองผ่านกรรมนิยามอาจทำให้มองข้ามปัจจัยที่ไม่เป็นรูปธรรม เช่น ความต้องการทางจิตใจและความเป็นอยู่ที่ดี ซึ่งไม่สามารถวัดหรือประเมินได้จากการกระทำเพียงอย่างเดียว 2) การเน้นที่การปฏิบัติอาจจำกัดวิสัยทัศน์ การมุ่งเน้นที่การกระทำและผลลัพธ์อาจทำให้มองข้ามแนวคิดหรือปรัชญาเชิงลึกที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียง เช่น หลักการทางจิตใจหรือการพัฒนาในระดับแนวคิด 3) ความท้าทายในการปรับตัว การมุ่งเน้นที่การปฏิบัติอาจทำให้มีความท้าทายในการปรับตัวหรือปรับเปลี่ยนวิธีการตามความต้องการและบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป 4) การเน้นที่ปฏิบัติอาจไม่ครอบคลุมทุกมิติ การมองเศรษฐกิจพอเพียงจากกรอบของกรรมนิยามอาจไม่ครอบคลุมทุกมิติของการพัฒนาอย่างครบถ้วน เช่น การพัฒนาทางสังคมและจิตใจ

การพิจารณาข้อดีและข้อเสียเหล่านี้ช่วยให้การตีความเศรษฐกิจพอเพียงผ่านกรรมนิยามมีความรอบคอบและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

การมองเศรษฐกิจพอเพียงผ่านมุมมองของธรรมนิยาม (Dhamma Niyama)

การมองเศรษฐกิจพอเพียงผ่านมุมมองของธรรมนิยาม ที่เน้นการพิจารณาในแง่ของหลักการ ธรรมชาติและกฎเกณฑ์ที่มีอยู่ในธรรมชาติโดยมองเป็นองค์รวม มีรายละเอียดดังนี้

1) การมองอย่างองค์รวม กล่าวคือการพิจารณาเศรษฐกิจพอเพียงในแง่ของธรรมนิยามจะพิจารณาทั้งระบบเป็นองค์รวม โดยให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่างๆ ของระบบ เช่น การเชื่อมโยงระหว่างการจัดการทรัพยากร การดำเนินชีวิต และผลกระทบที่มีต่อธรรมชาติและสังคม

2) การปฏิบัติตามหลักธรรมชาติ กล่าวคือมุมมองนี้เน้นการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับกฎเกณฑ์และหลักธรรมชาติ เช่น การทำงานร่วมกับวงจรธรรมชาติ การใช้ทรัพยากรอย่างมีสติ และการรักษาสมดุลระหว่างมนุษย์และธรรมชาติ

3) ความยั่งยืนและความสมดุล กล่าวคือการมองผ่านธรรมนิยามเน้นการสร้างความยั่งยืนและสมดุลในทุกด้าน โดยการดำเนินชีวิตและการจัดการทรัพยากรต้องคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นในระยะยาวและความสามารถในการพึ่งพาตนเอง

4) การเน้นหลักธรรม กล่าวคือการปฏิบัติตามหลักธรรมะ เช่น ความเมตตา ความซื่อสัตย์ และการมีสติ ช่วยให้การดำเนินชีวิตสอดคล้องกับธรรมชาติและกฎเกณฑ์ธรรมะ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาที่เป็นธรรมและยั่งยืน

อย่างไรก็ตาม การมองเศรษฐกิจพอเพียงผ่านกรอบของธรรมนิยามเท่านั้น อาจมีข้อดีและข้อเสีย ดังนี้

ตารางที่ 5 ข้อดีและข้อเสียของการมองเศรษฐกิจพอเพียงผ่านกรอบของธรรมนิยามเท่านั้น

ข้อดีและข้อเสียของการมองเศรษฐกิจพอเพียงผ่านกรอบของธรรมนิยามเท่านั้น	
ข้อดี	ข้อเสีย
1) การสร้างความยั่งยืน การมองเศรษฐกิจพอเพียงในแง่ของธรรมนิยามช่วยให้เกิดความยั่งยืนในระดับบุคคลและชุมชน โดยเน้นการใช้ทรัพยากรอย่างมีสติและรักษาสมดุลกับธรรมชาติ 2) การสร้างความสมดุล การดำเนินชีวิตตามหลักธรรมและธรรมชาติช่วยสร้างความสมดุลทั้งในด้านการจัดการทรัพยากรและความเป็นอยู่ที่ดีในสังคม 3) การส่งเสริมความรู้และการพัฒนาจิตใจ การมองในมุมนี้ช่วยให้มีความเข้าใจในหลักธรรมะและความรู้ทางธรรมชาติ ซึ่งส่งเสริมการพัฒนาจิตใจและการดำเนินชีวิตที่ดี	1) การยากในการประยุกต์ใช้ การนำหลักการธรรมชาติและหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในบริบทที่ทันสมัยและมีการเปลี่ยนแปลงรวดเร็วอาจมีความท้าทาย 2) การมองข้ามปัจจัยทางเทคนิค การเน้นที่หลักธรรมและธรรมชาติอาจทำให้มองข้ามปัจจัยทางเทคนิคและวิธีการที่จำเป็นในการจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ เพราะเห็นแต่ภาพความสำเร็จในอุดมคติ แต่ไม่รู้ว่าต้องเริ่มอย่างไร ต้องทำอะไร จึงจะไปถึงภาพความสำเร็จทั้งหมดนั้น 3) ความยากในการวัดผล การมองเศรษฐกิจพอเพียงในแง่ของธรรมนิยามอาจทำให้การวัดผลลัพธ์และประเมินความสำเร็จมีความซับซ้อน เนื่องจากเน้นที่หลักธรรมและความสมดุล

การพิจารณาเศรษฐกิจพอเพียงผ่านมุมมองของธรรมนิยามช่วยให้มีความเข้าใจที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และธรรมชาติ และสามารถนำไปสู่การพัฒนาที่มีความยั่งยืนและเป็นธรรมได้มากยิ่งขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการศึกษาค้นคว้านี้ได้แก่ “การมองปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้วยนิยาม 5” อธิบายได้ว่า (ดังแสดงในภาพที่ 1 ประกอบ)

ภาพที่ 1 : การมองปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้วยนิยาม 5 อย่างเป็นองค์รวม

ผู้สนใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในประเทศไทยได้ศึกษาและพยายามทำความเข้าใจประการสำคัญ คือ การนิยามเพื่อนำไปปฏิบัติ ซึ่งพระพุทธศาสนาได้แบ่งนิยาม 5 ได้แก่ อุดมคติ นิยาม พินิจนิยาม จิตนิยาม กรรมนิยาม และธรรมนิยามเพื่อให้ทำความเข้าใจสิ่งต่างๆ ซึ่งแต่ละคนก็จะถนัดนิยามต่างกัน ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจึงมีการตีความผ่านนิยามเหล่านี้ เช่น ผู้ถนัดอุดมคติก็จะตีความออกเป็นรูปธรรม เป็นกิจกรรมทางกายภาพ เช่น เกษตรทฤษฎีใหม่ต้องเริ่มจากที่ 10 ไร่ แบ่งเป็นนา 3 ไร่ สวนต้นไม้ 3 ไร่ บ่อน้ำ 3 ไร่ บ้าน 1 ไร่ เมื่อนิยามเช่นนี้ก็ต้องทำอย่างนี้ ไม่ยืดหยุ่นผู้ถนัดพินิจนิยามก็สนใจระดับของการพัฒนาความพอเพียงจากตนเอง ไปสู่ชุมชน สังคมประเทศ โดยพยายามชี้ว่าจะต้องทำอะไรอะไรบ้าง ผู้ที่ถนัดจิตนิยามก็จะมองความพอเพียงผ่านจิตนั่นคือเน้นสันโดษ การรู้จักพอเพียง การเน้นความสุขทางใจมากกว่าทางกายผู้ถนัดกรรมนิยามก็จะชี้ว่าต้องปฏิบัติให้เกิดผลจริงต้องมีการลงมือทำให้เห็นว่าใช้ชีวิตอย่างพอเพียง ต้องปลูกผักสวนครัวรั้วกินได้มีเวลาที่ต้องปฏิบัติธรรม และผู้นิยามผ่านธรรมนิยามซึ่งก็จะใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงที่เผยแพร่ในปี พ.ศ. 2542 ซึ่งกำหนดนิยาม 3 ห่วง 2 เงื่อนไข โดยพยายามตีความให้ขยายกว้างขวางไปเรื่อยๆ และพยายามที่จะสร้างตัวชี้วัดเพื่อแสดงการปฏิบัติได้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ผู้เขียนมีทรรศนะว่าธรรมนิยามที่ได้รับการรับรองแล้วย่อมเป็นนิยามที่สำคัญหากแต่การทำความเข้าใจเชิงปรัชญาเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นจริง จะต้องพิจารณาผ่านวิธีคิดเชิงระบบในการมองภาพรวมดังเช่นที่เสนอไว้ในหนังสือ Holism and Evolution (Smuts, 1926) อันได้แก่ การคิดถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่มีองภาพรวมอย่างเป็นระบบ มีส่วนประกอบย่อยๆ โดยอาศัยการคิดในรูปแบบโดยทางตรงและโดยทางอ้อม ซึ่ง Bellinger (2004) ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการความรู้ได้เสนอ disciplined approach เพื่อการพัฒนาความเข้าใจต่อกิจกรรม (event) รูปแบบของพฤติกรรมที่เกิดจากกิจกรรม (pattern) และโครงสร้างที่ตอบสนองจากรูปแบบของพฤติกรรม (structure) ดังนั้น ผู้เขียนจึงขอตีความหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อขยายความเข้าใจและนำไปสู่การปฏิบัติได้ ดังนี้

ในส่วนแรก (โครงสร้าง/structure) ได้แก่คำว่า “พอเพียง” เป็นพฤติกรรมของมนุษย์ที่ประพัตินและจิตใจให้รู้จักพึงพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่เพียงพอสำหรับการเลี้ยงชีพของตนโดยไม่เดือดร้อน ซึ่งเรียกว่า “พอเพียง” จึงอธิบายได้ว่าเมื่อใดก็ตามที่จิตใจมนุษย์ถึงซึ่งความพอเพียงก็จะเกิด “ความสุข” ขึ้น ประชญาพอเพียงจึงได้ชื่อว่าเป็น “ปรัชญาจริยะ” เพราะเป็นปรัชญาที่ควบคุมพฤติกรรมมนุษย์ให้มีความสุข ซึ่งอาจเรียกได้ว่าปรัชญาแห่งความสุขความสุขจะเกิดขึ้นในรูปแบบใดก็ตาม กฎเกณฑ์สำคัญที่ทำให้มันเกิดขึ้นก็คือ “ความพอเพียง” เพราะความพอเพียงทำให้เกิด “ความพอใจ” หรือ “ถ้าใจพอ ก็พอใจ” เมื่อพอใจความสุขก็เกิดขึ้น

ในส่วนแรกนี้เป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญที่สุดเพราะเป็นรากฐานแห่งปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ปรัชญานี้เปรียบเสมือนรากฐานของชีวิตและสังคมรวมถึงความมั่นคงของประเทศชาติดังพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร จากวารสาร พัฒนาประจำเดือนสิงหาคม 2542 ตอนหนึ่งว่า “เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเสมือนรากฐานของชีวิต รากฐานความมั่นคงของแผ่นดิน เปรียบเสมือนเสาเข็มที่ถูกตอกรองรับบ้านเรือนอาคารไว้นั่นเอง สิ่งก่อสร้างจะมั่นคงก็อยู่ที่เสาเข็มแต่คนส่วนมากมองไม่เห็นเสาเข็ม และลืมเสาเข็มเสียด้วยซ้ำไป”

ในส่วนที่สอง (รูปแบบ/pattern) เป็นที่รู้จักกันดีในรูปแบบของ 3 ห่วง 2 เงื่อนไข โดยถูกอธิบายว่า 3 ห่วง ประกอบด้วย (1) ความพอประมาณ (2) ความมีเหตุผล และ (3) มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ส่วน 2 เงื่อนไข ประกอบด้วย (1) เงื่อนไขความรู้ และ (2) เงื่อนไขคุณธรรม ซึ่งเป็นการใช้เหตุผลเชิงความรู้ควบคู่กับคุณธรรมที่เรียกว่าจรรยาบรรณหรือจริยธรรมในแต่ละระดับตามเงื่อนไขที่แตกต่างกัน

ในส่วนที่สาม (กิจกรรม/event) เป็นปรากฏการณ์ (phenomena) ที่ถูกถ่ายทอดผ่านกิจกรรมต่างๆ ในสังคม เป็นแนวปรัชญาที่ทุกๆ คนสามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ในทุกอาชีพทุกภาคส่วน เพื่อให้เกิดความเข้าใจเข้าถึงและพัฒนา อันจะนำไปสู่ความสุขและการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างยั่งยืน ซึ่งกิจกรรมที่เกิดขึ้นมักจะมุ่งเน้นในเรื่องการพึ่งตนเองการรวมกลุ่มกันคิดค้นและร่วมมือกันทำประโยชน์เพื่อส่วนรวมมีการแบ่งปัน ช่วยเหลือกันและกันตามกำลังและความสามารถของตนการเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมการบริหารจัดการปัจจัยต่างๆ เช่น ทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นให้สามารถนำไปใช้ดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องและสมดุลและเมื่อหลายๆ ชุมชนพอเพียงมารวมกลุ่มกันแลกเปลี่ยนความรู้สืบทอดภูมิปัญญาและร่วมกันพัฒนาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงก็จะกลายเป็นสังคมแห่งความพอเพียงได้ในที่สุด

บทสรุป

พุทธปรัชญาเถรวาทได้แบ่งนิยาม 5 ได้แก่ อุตุนิยาม พินนิยาม จิตนิยาม กรรมนิยาม และธรรมนิยาม อุตุนิยามมีความสำคัญต่อการพิจารณากฎธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อม เช่น สภาพอากาศและทรัพยากรธรรมชาติ เป็นสิ่งสำคัญในการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน พินนิยามมีความสำคัญต่อการพิจารณากฎที่เกี่ยวข้องกับชีววิทยาและพันธุกรรม ซึ่งมีผลต่อการเจริญเติบโตและการพัฒนาการของสิ่งมีชีวิต จิตนิยามมีความสำคัญต่อการพิจารณากฎที่เกี่ยวข้องกับจิตใจและการตัดสินใจ ซึ่งมีผลต่อการปฏิบัติและพฤติกรรมของบุคคล กรรมนิยามมีความสำคัญต่อการพิจารณากฎของการกระทำและผลลัพธ์ที่เกิดจากการกระทำเหล่านั้น ซึ่งมีผลต่อชีวิตและการดำรงอยู่ ธรรมนิยามมีความสำคัญต่อการพิจารณากฎธรรมชาติที่เป็นไปตามความจริงและหลักธรรมะ ซึ่งเป็นพื้นฐานของความเข้าใจ การมองปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้วยนิยาม 5 อย่างเป็นองค์รวมด้วยวิธีคิดเชิงระบบ เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในทุกๆ ด้าน

บรรณานุกรม

- จิราพร ศรีบุญเรือง. (2562). การวิเคราะห์แนวคิดทางพระพุทธศาสนา เรื่องสาเหตุความแตกต่างของมนุษย์ด้วยหลักพันธุศาสตร์. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, คณะศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- บุษบา เมธางกูร. (2548). *ใครให้คุณเกิด*. กรุงเทพฯ: เลียงเชียง.
- พระคันธสาราภังค์. (2552). *อภิธรรมมัตถสังคหะและปรมัตถทีปนี*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ประยูรสาส์นไทยการพิมพ์.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2555). *พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย*. พิมพ์ครั้งที่ 32. กรุงเทพฯ: ผลิธัมม.
- _____. (2559). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. ม.ป.ท.: ม.ป.พ.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วรรณสิทธิ ไทยะเสวี. (2558). *พระอภิธรรมมัตถสังคหะ ปริเฉทที่ 1 จิตปรมัตถ์*. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ: มูลนิธิแนบมหานิรานนท์.
- สมเกียรติ ไชยภูมิ และคณะ. (2561). ศึกษาวิเคราะห์การจำแนกนิยาม 5. *วารสารสิรินธรปริทรรศน์*, 19(2), 52-64.
- สามารถ สุขุประการ. (2559). ศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบและกลไกของจักรวาลตามหลักของนิยาม 5 ในพระพุทธศาสนา. *รายงานการวิจัย*. นครสวรรค์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยเขตนครสวรรค์.
- J.C. Smuts. (1926). *Holism and Evolution*. London: Macmillan & Co.